

Keynesiaan tot zijn laatste snik

Jan Pen (1921-2010), econoom

Necrologie

Economie inzichtelijk maken voor een breed publiek en aanzetten tot kritisch nadenken. Jan Pen wilde 'popularisator' zijn.

Door onze redacteur

CEES BANNING

ROTTERDAM, 15 FEBR. En nu is hij echt dood. De econoom Jan Pen is gisteren overleden, een dag voor hij 89 jaar zou worden. In mei 2009 verschenen – naar aanleiding van een overlijdensadvertentie die in *NRC Handelsblad* en *Het Parool* had gestaan – berichten over zijn dood op teletekst en de website van de NOS. Een enkele krant publiceerde een necrologie. „Ik ben niet dood”, zei Pen in deze krant. „Het is een ellendige verwarring”, duidend op het overlijden van een naamgenoot. „Ik zit hier springlevend op de bank in Haren. Ik speel nog iedere dag op het keyboard Bach en de blues van Jimmy Yancey. Kent u die niet?”

Het stellen van een vraag aan het einde van een betoog was kenmerkend voor Jan Pen. De econoom en sociaal-democraat hield van de polemieken. Hij schreef om de wereld overzichtelijk te maken. Zijn collega Dik Wolfson berekende in 1990 dat Pen tot dat jaar 16.642 bladzijden had gepubliceerd. Een decennium later waren daar, volgens Pens eigen berekening, zo'n 4.000 bladzijden bijgekomen. Veel van die bladzijden zijn besteed aan het verkondigen van het evangelie van de Britse econoom Keynes (1883-1946), een theorie die Pen tot de laatste snik is trouw gebleven.

„Als u over de economie mee wilt praten moet u in elk geval vijf dingen onthouden”, schreef hij in zijn *Kijk, economie* (1979). „(1) John Maynard Keynes is nog steeds de meest besproken econoom van deze tijd. (2) Zijn beroemdste boek verscheen in 1936 en heet *The General Theory of Employment, Interest and Money*. (3) Het gaat over de verklaring van werkloosheid door onderbesteding. (4) De theorie van Keynes is nog steeds actueel en (5) De naam wordt uitgesproken: keens. Wie kiens zegt mag niet meedoen.” Zo begon zijn hoofdstuk 'Keynes, (leestijd: 16 minuten)'.

Pen had een missie: mensen onderwijzen in de economie én kritisch nadenken. „Zelfs als u gelooft dat een groeiend autoverkeer te rijmen valt met een schoner Nederland, hebt u het volste recht op uw eigen waan”, schreef hij in *Wie heeft gelijk?* (1989).

Jan Pen werd op 15 februari 1921 in het Friese vissersdorp Lemmer geboren. Zijn vader handelde in netten. Hij studeerde aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam. Daarna werd hij, zoals hij het zelf omschreef, 'ambtelijk popularisator van de wetenschap' op het ministerie van Economische Zaken. Licht werk met veel vrije tijd – tijd om een proefschrift te schrijven. In 1950 promoveerde Pen op de theorie der collectieve loononderhandelingen en werd directeur Algemene Economische Politiek op het ministerie van Economische Zaken. Pen:

Jan Pen. Foto Freddy Rikken

„Ik had een paars potlood. De secretaris-generaal een rood potlood, de minister een blauw.”

In 1956 werd Pen hoogleraar in de staathuishoudkunde en de leer der openbare financiën aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij figureerde in W.F. Hermans' beroemde sleutelroman *Onder Professoren* als Tabe Pap. Zelf zei Pen daarover: „Ik kom eraf als een soort pias die op gele schoenen loopt, vaak op de grond ligt en worteltjes eet. Nou, ik heb van mijn leven nog nooit gele schoenen gehad, maar op de grond liggen en worteltjes eten, dat klopt.”

Pen woonde in Haren. De garage was verbouwd tot studeerkamer en atelier. Er lagen grote stapels beschilderde kranten. De kranten werden bewerkt met latex muurverf en daarna beschilderd met Talens Decorfin. De stapel groeide in een tempo van gemiddeld twee per dag. Verkocht heeft Jan Pen zijn schilderijen nooit. Hij gaf ze weg.

Jarenlang was Pen columnist van *Het Parool* en hij schreef in het *Hollands Maandblad*. Hij publiceerde meer dan twintig boeken, waaronder *Moderne economie* (1959), dat jarenlang als de inleiding in de macro-economie gold. Pen is de bedenker van de Pen Parade, een grafische voorstelling voor inkomensverdeling. In deze figuur worden gezinnen of personen op de x-as gerangschikt van arm naar rijk, terwijl op de y-as de hoogte van het inkomen wordt aangegeven. De 'Parade van dwergen en een enkele reus'. Inkomensverdeling, belastingen, milieu waren de onderwerpen waar Pen het meest gepassioneerd – en verbeterde – over schreef en sprak.

Jan Pen was een overtuigd sociaal-democraat en schroomde niet PvdA-leiders als Joop den Uyl en Wim Kok stevig van repliek te dienen. Zijn drijfveer: „Ik ben voor de gelijkheid onder de mensen.” In 1998 schreef hij: „Ik vind dat er in Nederland een buitengewoon gênante ongelijkheid heerst.” Hij stemde meer dan zestig jaar PvdA. Met één uitzondering, in de jaren zeventig. Toen waren er Europese verkiezingen en de PvdA had een afspraak met een Groene partij waar communisten in zaten. Het ging over de verdeling van restzetsels. „Ik ben toen thuis gebleven.” In december 2009 verscheen in *de Volkskrant* zijn laatste vraaggesprek – samen met zijn zoon Tiesse. Jan: „De PvdA heeft het egalitaire ideaal opgegeven.” Tiesse: „En daar heb je altijd tegenaan lopen...” Jan: „Mopperen.”